

Kovács Lajos¹

A rendkívüli időjárási jelenségek hatása a védelmi igazgatás egyes területeire

„Ezért mondják, hogy a győzelem
feltételeit megismerhetjük, de valóban
győzelmet aratni nem mindig tudunk
”

Szun- Ce²

Absztrakt:

Az évszakok eltolódása és az időjárási jelenségek extrémítása napjainkban egyre inkább érezteti hatását olyan formában is, amelyeket eddig bizonyos szélességi körökön eddig nem ismertek, vagy nem akkor, nem abban az intenzitásban és nem akkora földrajzi kiterjedésben. Az enyhe telek mellett megjelennek a vízözönszerű esőzések, szélviharok, aszály, hóhullámok és mindezek kísérőjelenségeinek az extrémításai. Ezek a jelenségek nem szoríthatók országhatárok közé, és olyan katasztrófa-helyzeteket hozhatnak létre, amelyekre eddig nem készülhettek fel sem a kormányok, sem a katasztrófavédelmi szervek, sem a települések és legfőképpen nem a civil lakosság. A védelmi igazgatás nagy kihívásai közé tartozik a jövőben ezeknek a helyzeteknek a kezelése. A szerző célja, hogy rövid áttekintést adjon a klímaváltozás magyarországi várható hatásairól, a kérdéskörben érintett magyarországi szereplőkről és munkájukat szabályozó keretrendszerrel, valamint feladataikról, melyek jövőbeni átgondolása nem kerülhető el.

Abstract:

At the time of preparation of this paper we are over the half of meteorological winter, but until now the winter 2013/14 is not remarkable of the extremity snowing, freezing of winter weather but the more records for the bearing warm spring in January. Day after day we face hot temperature records and soon we will not even raise our heads because of these changes, even welcome it. After all, who does not love a light spring clothing springtime stroll in January while the home heating bill is record low. As the saying goes there is no free lunch in this case, it is likely. The shift of seasons and weather phenomena extremities are displayed by negative signs, phenomena which have not known in some latitudes or not in that intensity and not the size of the geographical range. Besides mild winters, rainfalls, hurricanes, droughts, heat waves and all the extremities of these side effects appear. These phenomena don't keep the borders and can create a disaster situation, which has not made up governments, nor disaster management organisations, nor municipalities and above all the citizens. My goal is to give a brief overview of the expected impacts of the climate change, the participants involved in these commitments and their legislative regulations, routines which may needs to be reformed in Hungary.

Kulcsszavak: globális klímaváltozás, rendkívüli időjárási jelenségek, katasztrófavédelem, Nemzeti Katasztrófavédelmi Stratégia, klímaváltozás, mint biztonsági fenyegetés, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, önkormányzatok, védelmi bizottságok.

¹ Doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, e-mail: info@kovacslojdos.hu

²SZUN-Ce (1995): *A hadviselés törvényei*. -Bp.: Balassi Kiadó, p. 31, -ISBN 963 506 052 1

Keywords: global climate change, extreme weather conditions, disaster management, National Disaster Management Strategy, climate change as a security threat, National Disaster Management Directorate, municipalities, protection committees.

BEVEZETŐ

Amíg az elmúlt évtizedekben élénk vita folyt tudományos körökben az antropogén eredetű klímaváltozásnak egyáltalán csak a létezéséről is, addig a 21. század emberének sajnálatos módon, de egyre inkább tényszerűen kell szembenéznie a klímaváltozás okozta kihívásokkal, rendkívüli időjárási helyzetekkel. Mindezekről a hatásokról sokkoló képsorokban láthatunk a híradások, a nemzetközi médián keresztül. Felmerül a kérdés, hogy ezek a jelenségek valóban csak a távoli földrészek és népek problémájának tekinthetők? A tapasztalati tények és a tudományos kutatások mind egy irányba mutatnak, miszerint a probléma bennünket, közép-európai embereket is érint.

Az éghajlatváltozás egyik következménye a rendkívüli időjárási jelenségek számának gyakoribbá válása. Ezek közé tartoznak azok a márciusi havazások és hóviharak, amelyek tavaly és napjainkban is Európa több országában a társadalmi élet megszokott rendjében zavarokat idéztek elő. Említhetnénk a 2006. augusztus 20-án hazánkban bekövetkezett szélvihart, amely a tűzijáték idején érte el Budapestet, a 2013. március 15-i hideg, szeles és havas időt, nem beszélve az ugyanebben az évben levonuló rendkívüli dunai árvízről.

Mint minden problémával, ezzel is egyetlen dolgot tehetünk, hogy fel kell készülnünk rá, és megfelelő szervezeti rendszert kiépítve, hatékony megelőző, alkalmazkodó, és elhárító struktúrákat és metódusokat dolgozunk ki.

A katasztrófa sok esetben akkor sem akadályozható meg, ha bármilyen alaposan felkészültünk, ezért a következmények felszámolása, és az elhárítását követő helyreállítás is alapvető fontosságú, központi kérdése lesz a közeljövő védelmi munkájában.

A jelenlegi katasztrófavédelmi szervezetrendszer az elmúlt három évben jelentős átalakuláson ment keresztül. Ez az átalakulás számos ponton szervezeti, szakmai szinten a „helyére” került és a harmonikus működés alapja lehet. Azonban nem zárható ki olyan jellegű események bekövetkezése, amelyből még annak hiányában nem vizsgázott az a védelmi rendszer, amelynek a hivatásos katasztrófavédelem fontos pillére, de korántsem egyedüli felelősségviselője.

Kérdésként merül fel, hogy a jelenlegi védelmi igazgatás a „hagyományos” (ipari katasztrófa, rendkívüli hó helyzet, árvíz stb.) katasztrófa helyzeteken kívül, milyen mértékben építi be működési modelljébe azokat a kihívásokat, amelyekkel még eddig nem kellett szembenézni (földrengés, rendkívüli hőhullámok, migrációs nyomás, hazánkban ismeretlen epidemikus fertőzések stb., és ezek járulékos következményei), de bekövetkezésük nagy valószínűséggel előbb-utóbb megtörténik.

Ahogy Bukovics István (Bukovics, 2004., p. 3.) fogalmaz, „a katasztrófavédelem – mint intézmény, ill. szervezetrendszer – ellátja a jelen időszak napról-napra felmerülő veszélyhelyzeti védelmi feladatait, így az új kihívásra történő reagálás többlet feladatként jelentkezik. Ennek megfogalmazása ugyanakkor különös figyelmet és kifinomult értékelő, elemző képességet igényel, mivel sok esetben nehéz az időjárási jelenségekkel kapcsolatos hagyományos tapasztalatoktól elválasztva kezelni a mai időjárási jelenségek újszerű vonásait. Egy ma még teljes mélységében nem bizonyított, összetett kihívás jövőbeni kezelésére nehéz ma stratégiát kimunkálni.

Ebben a legtöbbet egy, az eddigieknél is szorosabb, hatékonyabb komplex együttműködés ígérhet, amely egyeztetett fellépést tesz lehetővé mind a szakmai szint(ek) és a politikai szféra, mind a hazai szakmai szervezetek és a nemzetközi fórumok között.”

Céлом, hogy röviden áttekintsem a globális klímaváltozás magyarországi hatásait, és elemezve a katasztrófavédelem jelenlegi szervezetrendszerét, választ találok arra, hogy a jelenlegi szabályozás és szakmai követelményrendszer elégséges válaszokat képes-e adni a klímaváltozásból eredő kihívásokra. Amennyiben nem, akkor milyen további lépések megtételei lennének célszerűek.

1. A globális klímaváltozás és várható hatásai, és az azokra való felkészülés

A föld éghajlata az elmúlt évmilliók alatt folyamatosan változott. Önmagában ez a tény nem is meglepő, de mindenképpen új helyzetet teremt a változás sebessége és szélsőséges megjelenési formái. A feltételezett jövőbeli „kényszerek” egyik legfontosabb és legbizonytalanabb eleme az emberi (antropogén) tevékenység. Az éghajlati változások egyik legvalószínűbb oka az üvegházhatású gázok (széndioxid, metán stb.) légköri feldúsulása. Az éghajlati rendszerre hatással bíró emberi tényezőket nehéz pontosan számszerűsíteni, hiszen ez egy összetett rendszer (ipar, mezőgazdaság, közlekedés, háztartások stb.), ezért a jelenlegi tényekből lehet csak kiindulni. A jövőbeni változások modelljei mind-mind fikciók. Ezek a hipotézisek a közelmúlt változásait alapul véve születtek és születnek, jelentős a predikció-tartalmuk. Ezek között van optimistább és pesszimistább verzió is, de ezek tudományos elemzése és értéktétele nem a jelen publikáció feladata.

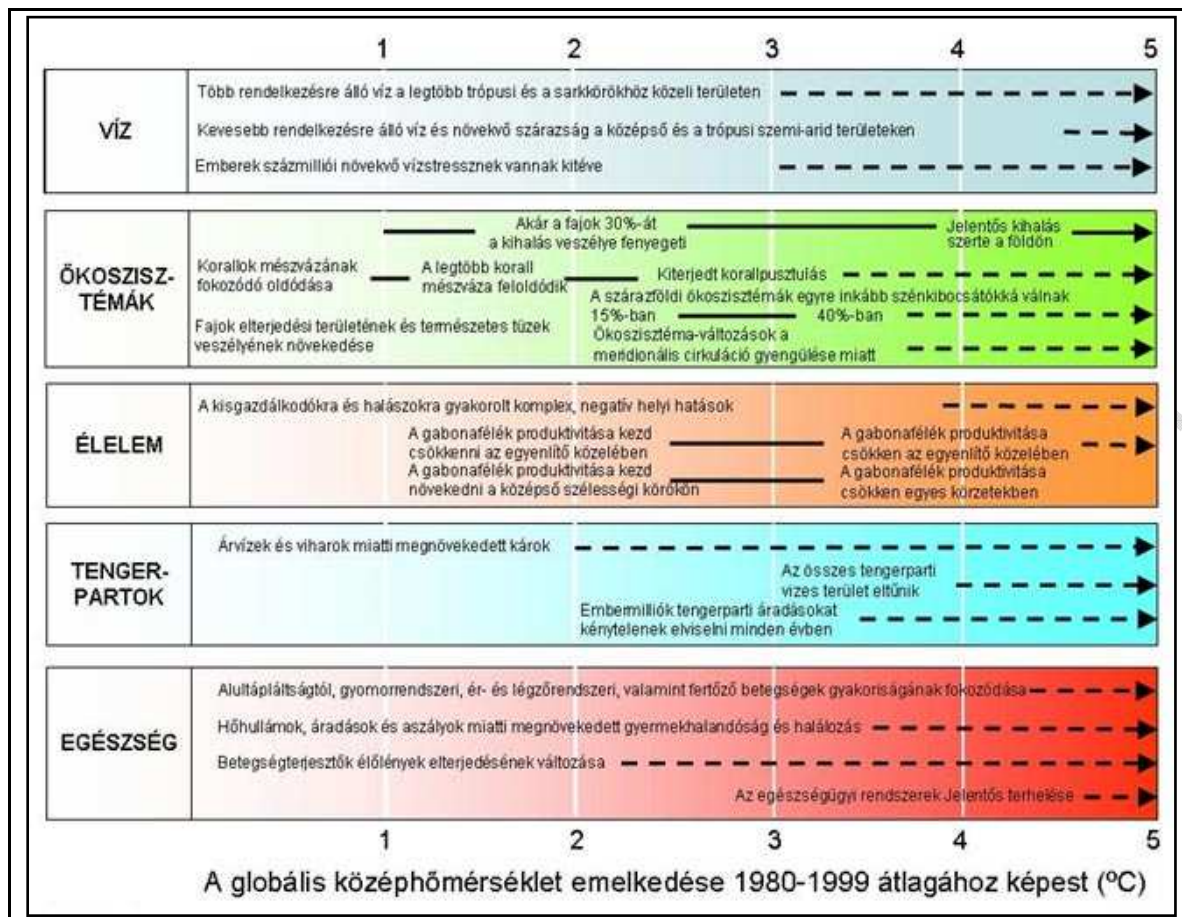
Az átlaghőmérséklet változásával párhuzamosan az egyéb időjárási jelenségekben is a szélsőségek kezdenek mutatkozni. A sarkokon a jég olvadni kezd, amely a vízszintek növekedésével jár. A tengerszint emelkedése a tengerparti övezeteket különösen sérülékennyé teszi.³ A mérsékelt égövi részeken a telek enyhébbé, a nyarak forróbbá, és a csapadék rendszertelenebbé válik, az is inkább hirtelen, nagy mennyiségben zúdul le. Napjainkra Szibériában megjelent a négy évszak, míg más területeken, nálunk is, az enyhe, hosszú telet gyakran átmenet nélkül forró nyár követi. Az éghajlati övek ilyen eltolódása együtt jár a flóra és fauna átalakulásával, a biodiverzitás csökkenésével. A tengerek elsavasodása csökkentik a tengerek élelem-ellátó képességét, míg a szárazföldi átalakulások (csapadékhiány, elsivatagosodás, környezetszennyezés stb.) a szárazföldi ellátási biztonságot veszélyeztetik. Mindezek a problémakörök egyenesen vezetnek a szociális feszültségek kialakulásához és helyi szinteken konfliktus-gócok alakulnak ki, amelyek akár fegyveres konfliktusokká is alakulhatnak. Joggal mondható, hogy napjainkra ezek a jelenségek biztonságpolitikai tényezővé is váltak. Óriási, eddig ismeretlen problémát jelentenek a környezetvédelmi menekültek, hiszen ahogy nő a népesség és pusztul a környezet, úgy lesz a társadalmi berendezkedés egyre kevésbé alkalmas a gyors változások kezelésére. De vajon hova fognak ezek az emberek menekülni?⁴

Mindennek egyenes következménye lesz egy társadalmi nyomás, amely az élhetőbb régiókra fog nehezedni, akár jelentős migráció-hullámokat eredményezhet az élelem és az ivóvíz utáni kereslet.

Az 1. sz. ábra összefoglalja azokat a várható jelenségeket, amelyekkel mind a lakosságnak, mind a lakosság védelméért felelős szervezeteknek, szervezeteknek, intézményeknek számolniuk kell.

³ Például amennyiben a grönlandi jégtakaró teljesen és visszafordíthatatlanul elolvadna, úgy az mintegy 7 méterrel emelné meg a tengerek szintjét. KOVÁCS László: *Az éghajlatváltozás hatásai a globális biztonságra.* In. *A katasztrófavédelem aktuális kérdései.* -Bp.: Zrínyi Média, 2011. p. 96–111. -ISBN 978 963 327 524 5

⁴ SAGAN, Carl (2000): *Milliárdok és milliárdok.* -Bp.: Akkord Kiadó, p.131. -ISBN 963 7803 74 2

1. sz. ábra: A leginkább érintett szférákban és tevékenységekben várható változások a globális középhőmérséklet-változás függvényében. Forrás: Hatások, alkalmazkodás. URL.: <http://www.met.hu/eghajlat/eghajlatvaltozas/hatasok-alkalmazkodas/> (Letöltve: 2014-01-28)

Kutatók becslései szerint az időjárási és természeti katasztrófák évente közel 250.000 emberéletet követelnek, a károkat 50 és 100 milliárd dollár között becsülik.⁵

Az Európai Környezeti Ügynökség (EEA) „Európa változó éghajlatának hatásai, indikátor-alapú becslések, 2008” címmel készített egy kiadványt, amelyben 51 indikátort⁶ határoztak meg, amelyek megfigyelt tendenciáit és modellekben számolt változásait az alábbi témakörökbe csoportosította és tekintette át Európa nagy éghajlati térségeire nézve:

- Léggör és éghajlat
- Krioszféra
- Tengeri biodiverzitás, ökoszisztémák
- Vízmennyiség, árvizek és aszályok

⁵ZELLEI Gábor – HORNYACSEK Júlia (2008): *Lakosságtájékoztató, felkészítés és kríziskommunikáció a globális klímaváltozás okozta veszélyhelyzetekben*. -In. BUKOVICS István (szerk.): *Felkészülés a klímaváltozásra Környezet-Kockázat-Társadalom, OKF- KLIMKKT Project Budapest*, -pp. 11-129. -ISBN 978-963-878637-0-7, URL.: <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan173.pdf> (Letöltve: 2014-01-28). A továbbiakban: ZELLEI – HORNYACSEK i. m.

⁶Hatások, alkalmazkodás. URL.: <http://www.met.hu/eghajlat/eghajlatvaltozas/hatasok-alkalmazkodas/> (Letöltve: 2014-01-28)

- Az édesvizek minősége és sokfélesége
- Szárazföldi ökoszisztémák és sokféleség
- Talaj
- Mezőgazdaság és erdészet
- Emberi egészség
- A klímaváltozás gazdasági hatásai.

A klímaváltozásból adódó jelenségek ott lesznek a mindennapjainkban, nagy kihívások elé állítják a védelmi szférát hazánkban is.

Magyarországon várható változások

A 2000–2010 közötti évtizedben 2005 kivételével mindegyik év átlaghőmérséklete meghaladta az 1971–2000 közötti normál értéket. A 2012-es nyár az elmúlt 112 év második legmelegebb nyara volt, a 2010-es év (959 mm évi csapadékmennyiséggel) 1901 óta a legcsapadékosabb év volt, a 2012-es év tavasz és nyár pedig az elmúlt száz esztendő legszárazabb hónapjai voltak.⁷

„Az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) álláspontja szerint egyre inkább bizonyos, hogy e szélsőséges és veszélyes jelenségek egyértelműen az antropogén eredetű éghajlatváltozás rovására írhatóak, így ezek halmozódása, a kockázatok és a károk fokozódása az éghajlati sérülékenységek feltárásának jelentőségére, valamint a megelőzés és a felkészülés fontosságára hívják fel a figyelmet.”⁸

Az évi átlaghőmérséklet nagy valószínűséggel növekedni fog, a legnagyobb hőmérséklet-növekedés nyáron és ősszel várható.

„A klímaváltozás által bekövetkezett katasztrófahelyzetek a lakosság tudatában legalábbis eddig- csak, mint ritka, távoli veszélyforrások jelentkeztek.”⁹ A védelmi szakemberek számra azonban már mindennapi feladatot jelentenek.

Felmerül a kérdés, melyek azok a veszélyforrások, melyek újszerű megjelenésükkel befolyásolják a megelőzés, védekezés és helyreállítás módszereit?¹⁰ Ezek az alábbiak:

- Hirtelen víz és sárelöntések
- Gyakori árvízi helyzetek
- Extrém alacsony vagy magas hőmérsékletek (tartós hőhullámok)
- Extrém UV sugárzás
- Gyakoribb és hosszabban tartó aszály
- Villámlás
- Gyakoribb és nehezen előjelezhető szélviharok.

⁷ Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, p. 5. URL.: <http://www.kormany.hu/download/7/ac/01000/M%C3%A1sodik%20Nemzeti%20C3%89ghajlatv%C3%A1lt%C3%A1si%20Strat%C3%A9gia%202014-2025%20kitekint%C3%A9sre%20-%20szakpolitikai%20vitaanyag.pdf> (Letöltve: 2014-01-28). A továbbiakban: Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia i. m.

⁸ Uott.: p. 6.

⁹ ZELLEI – HORNYACSEK i. m.: p. 2.

¹⁰ Uott.: p. 2–3.

A BM OKF 2011-ben elkészítette az ország kockázat-értékelését, amelyben a rendkívüli időjárási jelenségek is kiemelt helyen szerepelnek.¹¹ Egyre több tudományos szakember, szakpolitikus és biztonsági szakértő vallja, hogy az éghajlatváltozás nemzetbiztonsági tényező. A katasztrófavédelem intézmény- és szervezetrendszere a jelen gyakorlatában előforduló veszélyhelyzeti védelmi feladataira készült fel, azonban az új kihívásokra történő reagálás plusz kompetenciák megszerzését és gyakorlatba történő átültetését feltételezi majd. Az ilyen jellegű katasztrófákra való felkészülés főbb feladatai egyre inkább körvonalazódnak. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia rövid- és hosszútávú programot is előre jelez.¹²

Rövidtávú cselekvési irányok

- Fokozni kell a kormányzati szervek a korai előrejelző, nyomon követő képességet.
- Be kell vonni a szakmai és tudományos szervezeteket a téma kutatásába.
- Meg kell szervezni a társadalom tájékoztatását, felkészítését és védelmét.
- Erősíteni kell a katasztrófavédelem, a belbiztonság és a honvédelem ismereteinek, képességeit és eszközeit
- Ki kell alakítani a közegészségügyi, rendészeti, bel-és akár nemzetbiztonsági együttműködés operatív kereteit.
- Integrált és operatív katasztrófavédelmi, közlekedési biztonsági, infokommunikációs energetikai, összességében a kritikus infrastruktúra üzemeltetés együttműködést kell kialakítani.
- A kiemelt nemzetbiztonsági jelentőségű épületek, intézmények „klímabiztos” kialakítására kell törekedni.

Középtávú Cselekvési Irányok

- Ki kell alakítani a települések, a kritikus infrastruktúrák és mezőgazdasági területek komplex védelmét.
- Fel kell készülni a globális klíma migrációra.
- Vizsgálni kell az éghajlatváltozás hatásait a Kárpát-medence demográfiai folyamataira, a belső vándorlás megjelenésére.

Hosszú távú Cselekvési Irányok

- Az éghajlatváltozást, mint peremfeltételt, teljes körűen integrálni kell a nemzetbiztonsági politikába.
- Fel kell készülni a természeti erőforrások érdekében indított direkt, vagy indirekt gazdasági, politikai és akár fegyveres támadás megelőzésére, elhárítására.

2. A Katasztrófavédelem jelenlegi rendszere, és lehetséges szerepe az a rendkívüli időjárás okozta helyzetek kezelésében

A katasztrófavédelem feladatainak országos, intézményesített szintű megszervezése és irányításának biztosítása Magyarország kormányának a feladata, felelőse a Belügyminiszter.

¹¹ GYENES Zsuzsanna: *Nemzeti Katasztrófakockázat-értékelés*. Budapest, 2011. BM OKF. URL.: http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/konferencia/17/kockazaterkeles_gyenes.pdf (Letöltve: 2014-01-28)

¹² Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia i. m.: p. 143-144.

Feladatának talán legjobb összefoglalása a feladatkörének törvényi meghatározásban szereplő első mondata.

„A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter felelős az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.”¹³ A Kormány a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolására kormányzati koordinációs szervet működtet.

„A **Katasztrófavédelem**: A különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakossági élet és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.”¹⁴

A katasztrófák elleni védelemre való felkészülés, a védekezés és a helyreállítás feladatainak ellátásában kiemelkedő szerepe van a hivatásos katasztrófavédelemnek. A hivatásos katasztrófavédelmi központi szerve a Belügyminiszter alá rendelt Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) vezetője a Főigazgató. Területi szervek a 19 megyei és egy Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság. Helyi szervek a katasztrófavédelmi kirendeltségek.

A katasztrófavédelem hivatásos szerveinek feladata az alábbiakban foglalható össze:

A katasztrófavédelem alapvetően közigazgatási, szervezési feladat, amelybe egyaránt beletartozik a megelőzés, a felkészítés, a mentés, a kárelhárítás, a védekezés, a helyreállítás, újjáépítés és a rehabilitáció.

A megelőzés főbb feladatai a jogszabályalkotás, a hatósági tevékenység, a veszélyeztetettség felmérése, veszély- és kockázatelemzések elvégzése, a polgári védelmi szervek megalakítása, a lakosság felkészítése, monitoring rendszerek és információs rendszerek kiépítése és működtetése.

A védekezés főbb feladatai a lakosság riasztása és tájékoztatása, a védelemmel összefüggő azonnali intézkedések bevezetése, a mentésre, védekezésre, elhárításra igénybe vehető erők és eszközök alkalmazásának elrendelése. Továbbá a hatékony, folyamatos együttműködés megszervezése és fenntartása.

A rehabilitáció/újjáépítés főbb feladatai a természetes, épített környezetben okozott károk felmérése, a mentéssel összefüggő ideiglenes helyreállítási feladatok, a lakosság alapvető életfeltételeinek biztosítása, a segélyek eljuttatása a rászorultakhoz, a Kormány döntésének megfelelően a helyreállítás és újjáépítés koordinálása, irányítása annak befejezéséig.

A 2011 évi CXXVIII. törvény alapjaiban alakította át a polgári védekezés rendszerét. Általánosságban elmondható, hogy a katasztrófavédelem átalakításának eredményeképpen egyértelműen szakmai koncentráció történt. Számos látványos változás történt a törvény hatálybalépését követően. Az egyik, hogy az önkormányzati fenntartású tűzoltóságok önállósága megszűnt és a katasztrófavédelem irányítása alá kerültek. A másik, hogy az államigazgatási reform eredményeképpen létrejöhettek a kormányhivatalok és ezek területi

¹³ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, 8. § (1) URL.: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2014-02-01). A továbbiakban: Ktv.

¹⁴ Ktv. 3. § 8.

alapjai a járások, így a katasztrófavédelem helyi és területi szintjei is átalakultak. A védelmi bizottságok vezetése átkerült területi szinten a megyei közgyűlési elnökök, helyi szinten pedig a polgármesterek kezéből a kormányhivatal vezetői kezébe, akik így a megyei elnökökkel, illetve a polgármesterekkel egyfajta szimbiózisban látják el a feladataikat.

3. A védelmi igazgatás különböző szintjeinek szerepe rendkívüli időjárási események megelőzésében, felszámolásában néhány esemény ismertetésén keresztül.

A hivatásos szervek mellett a védelmi szféra más szervei, és a közigazgatás intézményei is fontos szerepet töltenek be ezekben a feladatokban.¹⁵

A közigazgatás látja el a védelemmel kapcsolatos feladatokat. A védelmi igazgatás a védelmi felkészítést és az országmozgósítást szervező, a minősített időszakokban a központi, a területi és helyi irányítást végző centralizált, hierarchikus felépítésű közigazgatási szervezet- és feladatrendszer, illetve a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek és a katonai szervek olyan, jogilag szabályozott tevékenysége, amely a polgári és a fegyveres szervek, szervezetek, valamint az állampolgárok minősített időszaki kötelezettségeinek tervezésére, szervezésére, és végrehajtásának irányítására irányul.¹⁶ A védelmi igazgatás korábban három, napjainkra négy szinten valósul meg. Központi (kormány), megyei (megyei védelmi bizottságok), járási (helyi védelmi bizottságok), továbbá települési szinteken. A jogszabályok mindegyik szint feladatait rögzítik, biztosítják a törvényes kereteket, meghatározzák az alapvető elveket, követelményeket.

A kormány feladata

A kormány feladata megszervezni a katasztrófák elleni védekezésből és irányításból adódó tevékenységeket. Kijelöli a végrehajtásért felelős állami szervek feladatait, nemzetközi egyezményeket köt, amelyek kölcsönös tájékoztatást és segítségnyújtást biztosítanak. A kormány hozza létre a katasztrófavédelmi információs rendszert, valamint gondoskodik a katasztrófavédelem működéséhez és fejlesztéséhez szükséges pénzügyi feltételekről.

A kormány készíti elő a veszélyhelyzetben bevezetésre kerülő rendeleteket, majd megküldi a végrehajtásért felelős személyeknek. Meghatározza a polgári védelmi szervezetek összlétszámát, valamint közvetlenül vagy a belügyminiszter útján irányítja a megyei védelmi bizottságok feladat-végrehajtását. Mindezekon túlmenően működteti a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot.¹⁷

A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság feladatai

Javaslattevő, véleményező, tanácsadói tevékenységet végző szervként hozta létre a kormány. Alapvetően döntés-előkészítő munkát folytat a kormány számára, illetve a vezetője (belügyminiszter) útján kezdeményezi a katasztrófaveszély elhárításához szükséges nemzetközi segítségkérést, ezen felül összehangolja a hazai és a külföldi szervek munkáját a védekezés idején.¹⁸

¹⁵ A közigazgatás az államhatalom gyakorlását kézben tartó intézményeknek alárendelt állami tevékenység szervezésére és működésére vonatkozó szabályokat jelenti.

¹⁶ LAKATOS László (2001): *Védelmi igazgatás*. -Bp.: ZMNE Egyetemi jegyzet, p. 60.

¹⁷ SCHWEICKHARDT Gotthilf (2013): *Katasztrófavédelmi igazgatás*. -Bp.: Nemzeti Közszerzői Intézet, p. 50–51. -ISBN 978 615 5344 30 5

¹⁸ Uott.: p. 51.

A megyei, főváros és helyi védelmi bizottságok feladatai a rendkívüli időjárás elleni védelemben

„A megyei, fővárosi védelmi bizottság az illetékességi területén irányítja és összehangolja a helyi védelmi bizottságok, a főpolgármester, a megyei közgyűlési elnök, a polgármesterek katasztrófavédelmi feladatait.”¹⁹

A megyei védelmi bizottság és vezetőjének egyes, főbb feladatait törvény határozza meg²⁰:

A megyei védelmi bizottság és annak vezetője egyértelműen a Kormány alá rendelt szervként funkcionál, amelynek feladata a központi katasztrófa megelőzés, elhárítás és helyreállítás szakszerű, pontos és szabályozott területi megvalósításának a kivitelezése.

A megyei közgyűlési elnökök feladatai ilyen módon módosultak is, feladata, hogy

- A területfejlesztési feladatok során érvényesítse a katasztrófák csökkentésére vonatkozó irányelveket.
- Vegyen részt a megyei katasztrófavédelmi megelőzési és felkészülési feladatok ellátásában
- Működjön közre az esetlegesen keletkezett károk enyhítésében.

A helyi védelmi bizottságok feladatai a rendkívüli időjárás elleni védelemben

A helyi védelmi bizottság elnöke határozza meg a védekezés helyi feladatait, ellenőrzi azok végrehajtását, valamint elrendeli a települési polgári védelmi erők bevonását. Kijelöli a védekezés koordinálásáért felelős személyt, koordinálja a védekezésben résztvevő polgármesterek tevékenységét. Gondoskodik a helyreállítás meghatározott sorrendjének és ütemének megvalósításáról, továbbá intézkedik a lakosság alapvető ellátásának biztosításáról a normál életkörülmények helyreállításáig.

A helyi védelmi bizottság elnöke a katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztésekről és döntésekről tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetőjét.²¹

(4) A helyi védelmi bizottság testületi szerv. A helyi védelmi bizottság elnöke a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatal (a továbbiakban: járási hivatal) vezetője, elnökhelyettesei a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona.

Tagjai az elnökön és az elnökhelyettesen kívül:

¹⁹ Ktv. 11. § (1)

²⁰ Ktv. 11. § (2) illetve 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról, 9. § (1) URL.: http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=141325.572678 (Letöltve: 2014-02-01). A továbbiakban: 234/2011. Korm. rend.

²¹ 234/2011. Korm. rend. 11. §

- a) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kivételével a rendvédelmi szervezetnek a helyi védelmi bizottság illetékességi területe szerinti vezetője,
- b) a helyi védelmi bizottság illetékességi területén működő, a helyi védelmi bizottság feladatrendszerében érintett szakigazgatási szerv vezetője,
- c) a fővárosi és megyei kormányhivatal képviselője,
- d) különleges jogrend bevezetése esetén a katonai igazgatási szerv képviselője,
- e) a helyi védelmi bizottság titkára

A helyi védelmi bizottság és elnökének egyes, főbb feladatai:

- Meghatározza a védekezés helyi feladatait, ellenőrzi, azok végrehajtását
- Kijelöli a védekezés koordinálásáért felelős személyt
- Koordinálja a védekezésben részt vevő polgármesterek tevékenységét
- Gondoskodik a helyreállítás meghatározott sorrendjének és ütemének a megvalósításáról

A polgármester feladatai a rendkívüli időjárás elleni védelemben szintén törvény által vannak rendszerebe foglalva ²²

A polgármester (fővárosban a főpolgármester) az illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülés és a védekezés feladatait.

A főpolgármester és a megyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a megyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó katasztrófavédelmi tevékenységet. Ellenben a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai iránymutatása mellett irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet mindaddig, amíg veszélyhelyzetben a katasztrófavédelmi területi szerv vezetője által kijelölt személy át nem veszi az irányítást.

A hatékony kárfelszámolás feltétele, hogy a megjelenő mentőerők összehangoltan, a kialakult helyzetnek legmegfelelőbb módszerekkel tevékenykedjenek.²³

A katasztrófavédelmi feladatok jelenlegi bonyolult szabályozási rendszerében a hivatásos közbiztonsági referens nyújt segítséget. A pozíció a törvényi változásokkal egy időben született meg, és az alábbi feladatrendszerrel jött létre.

Közbiztonsági referens feladatai²⁴

A referens megjelenése és feladatai nagy jelentőséggel bír, hiszen eddig ilyen típusú munkatárs nem dolgozott közvetlenül a Polgármesteri Hivatalok kötelékében.

A törvény által meghatározott áttekintő feladatsorból jól látható a feladatok és kötelezettségek szigorú rendszere.

²² Ktv. 15–16. §

²³ HORNYACSEK Júlia: *A katasztrófa-kárterület felderítésének elméleti és gyakorlati kérdései.* = Hadmérnök VIII. évfolyam 1. szám 2013. március, p. 79–98. -ISSN 1788-1919

²⁴ 234/2011. Korm. rend. 77. §

Helyzetkép a megvalósulásról

„a” A 2013-as rendkívüli hóhelyzet

A március 14-én hajnali órákban megindult havazás és a viharos szél a Dunántúlon több fele okozott hófúvást. A legerősebb szellőkések a Balatontól délre alakultak ki, elérve a 100 km/h sebességet.²⁵ Csütörtök délutánra már az ország nagy részén havazott. 2013. március 15-én pénteken folytatódott a havazás és a szél. A hótakaró vastagsága a legtöbb helyen 25 centiméter alatti maradt.

2013. március 17-én reggel megdőlt az aznapi országos hidegrekord, mivel ekkor -18,2 °C-t mértek Vásárosnaményban. A korábbi országos hidegrekordot 1964-ben mérték Miskolcon, amikor -15,4 °C-os értéket mutattak a hőmérők. A budapesti hidegrekord is megdőlt ugyanezen a napon, mivel Ferihegyen és Lőrincen -7,1 °C-t mértek. A korábbi budapesti rekord -6,5 °C volt.²⁶

A meteorológiai szolgálat fokozatosan a legmagasabb szintű, piros riasztást adta ki összesen nyolc megye (Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém, Somogy, Zala, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg) 59 kistérségére hófúvás miatt.²⁷

A hófúvások miatt sok út vált járhatatlanná. Az autópályákat a torlódások és elakadások ellenére nem zárták le időben. Habár tudni lehetett, hogy rossz idő közeleg, sokan mégis útnak indultak a hosszú hétvégén. Az országos szintű tájékoztatás március 15-én, pénteken kezdődött meg, Pintér Sándor belügyminiszter aznap délelőtt tartotta meg első sajtótájékoztatóját. Ekkor már nem lehetett az M1-es és az M7-es autópályán közlekedni.

A hivatásos katasztrófavédelmi erők, a honvédség, a rendőrség, az önkormányzati és önkéntes tűzoltók, a polgári védelmi szervezetek, valamint a mentők, közútkezelők, polgárőrök és karitatív szervezetek is részt vettek a bajba jutottak mentésében. Március 15-e estéjére országsszerte 12 ezernél is több embert, valamint 3 ezernél több gépjárművet sikerült kiszabadítani a hó fogságából. A katasztrófavédelem 692 műszaki mentést hajtott végre.²⁸

Március 15-én 17 megyében közel 2500 szakember dolgozott a rendkívüli időjárás következményeinek felszámolásán. A hófúvás 75 települést zárt el a külvilágtól, amely 47 ezer embert érintett. A hófúvás során több mint 14.000 személy rekedt az utakon, közel 9.000 darab gépkocsival, autóbusszokkal és kamionokkal. A vasúti pályákon 23 szerelvény volt kénytelen vesztegelni (például Szajolnál egy 1600 főt szállító személyvonat rekedt a pályaudvaron).²⁹ Kilenc megye összesen 205 településén szünetelt az áramellátás.

Március 16-ára már javult a helyzet, a Dunántúlon mérséklődött a szél ereje, így a munkagépek is hatékonyabban tudtak dolgozni az utak megtisztításán, az elzárt települések és az alsóbbrendű útszakaszok felszabadításán.³⁰ Mindemellett még ezen a napon is megfeszített

²⁵ *Hófúvás a Dunántúlon.* http://met.hu/ismeret-tar/meteorologiai_hirek/index.php?id=595&hir=Hofuvas_a_Dunantulon (Letöltve: 2014-02-15)

²⁶ *Megint megdőlt a hidegrekord.* http://hvg.hu/itthon/20130317_hidegrekord_minusz (Letöltve: 2014-02-15)

²⁷ *A katasztrófavédelem közleménye - A rendkívüli időjárás elmúlt 24 órájáról.* http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1634 (Letöltve: 2014-02-15)

²⁸ *Heroikus küzdelem.* http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1637 (Letöltve: 2014-02-15)

²⁹ TEKNÓS László: *A rendkívüli időjárás okozta veszélyhelyzetek és a kárterületeken végzendő polgári védelmi feladatok rendszere Magyarországon*, p. 11. http://kvi.uni-nke.hu/uploads/media_items/teknos-laszlo-a-rendkivuli-idojaras-okozta-veszelyhelyzetek-es-a-karteruleteken-vegzen-do-polgari-vedelmi-feladatok-rendszere-magyarorszagon.original.pdf (Letöltve: 2014-02-15)

³⁰ *A helyzet javult, de még vannak fennakadások.* http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1641 (Letöltve: 2014-02-15)

munka folyt, a belügyminiszter tájékoztatása szerint ekkorra már a hivatásos állomány több mint 30 ezer tagja teljesített szolgálatot.³¹

Pintér Sándor március 17-i sajtótájékoztatóján jelentette be, hogy sikerült az összes, addig elzárt településhez eljutni, megszűntek a járhatatlan utak, valamint a vízszolgáltatás is egyre több helyen állt helyre.³²

Több kritika is érte a hatóságok intézkedését. A bírálók szerint az országos kamionstopot nem időben rendelték el, az autópályákat későn zárták le, az úttisztítás elégtelen volt, valamint a honvédséget is későn vetették be. Sokan bírálták a hivatásos szervek kommunikációját és a belügyminisztérium által küldött SMS üzenet hasznosságát.

Pintér Sándor belügyminiszter viszont jelentésében a katasztrófavédelem munkáját magas színvonalúnak minősítette. A tárcavezető leszögezte, hogy az első közúti baleseteket leszámítva a katasztrófa-helyzetben senki sem sérült meg, senki nem hült ki, élet nem került olyan veszélybe, amelyet ne tudtak volna elhárítani.³³

„b” A 2013-as dunai árvíz

2013 májusában Németországban a sokévi átlag 178%-ának megfelelő csapadék esett, aminek következtében megdőltek a korábbi legmagasabb vízállások is.³⁴ Ausztriában június elején 200-220 liter eső hullott, valamint hat halálos áldozatot is követelt a rendkívüli időjárás.³⁵ Mindezen események jelentősen hozzájárultak a dunai áradásokhoz.

Június 3-án Magyarországon is megkezdődtek az előkészületek. Az állami védvonalakon a vízügy, a folyó fővárosi szakaszán pedig a Fővárosi Csatornázási Művek megkezdte a védekezéshez szükséges előkészületeket, erőket és eszközöket csoportosítottak át a legkritikusabb pontokra.³⁶ Pintér Sándor belügyminiszter rendkívüli árvízvédelmi készültséget rendelt el Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyében. A vízszint folyamatos emelkedése miatt Budapesten lezárták a rakpartokat, a Margitszigetet és a III. kerületi Királyok útját. A vízügy, a katasztrófavédelem, az önkormányzati, önkéntes tűzoltóságok, a lakosság és az önkormányzatok már aznap több mint hatszáz fővel és hatvan technikai eszközzel vettek részt a védekezési munkálatokban, valamint hatvankétezer homokzsákot helyeztek ki az árvíz által leginkább fenyegetett helyekre.³⁷

Június 4-én Orbán Viktor miniszterelnök kihirdette a veszélyhelyzetet Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye teljes területére, Pest megyében a Váci, Szentendrei, Dunakeszi és a Szobi járásokra, valamint Budapest Duna menti kerületeire. Az ország különböző pontjairól szakembereket csoportosítottak át az árvízveszélyes területekre, nyolcezer katona, ezernégyszáz vízügyi dolgozó, a katasztrófavédelem állományából nyolcezer ember, valamint háromezernél is több rendőr volt bevethető. A közbiztonságot szem előtt tartva elsősorban a

³¹ Még mindig megfeszített munka folyik.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1642 (Letöltve: 2014-02-15)

³² Nincs járhatatlan út és elzárt település.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1644 (Letöltve: 2014-02-15)

³³ Pintér Sándor: az érintett állampolgárok jónak ítélték meg a mentést.
<http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/hirek/pinter-sandor-az-erintett-allampolgarok-jonak-iteltek-meg-a-mentest> (Letöltve: 2014-02-16)

³⁴ A 2002-ben mért 10,8 méter után ezúttal a víz meghaladta a 12 métert. *Katasztrófiariadó több délnémet településen.* http://hvg.hu/vilag/20130603_Katasztrofariado_tobb_delnemet_telepulese (Letöltve: 2014-02-15)

³⁵ Több ezer embert telepítettek ki Németországban.
http://www.atv.hu/kulfold/20130603_tobb_ezer_embert_telepitettek_ki_nemetorszagban (Letöltve: 2014-02-15)

³⁶ Komoly a készültség az áradó Duna miatt.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1875 (Letöltve: 2014-02-15)

³⁷ Beindult a védelmi gépezet – Budapest és az érintett megyék fokozottan készülnek a közelgő árra.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1881 (Letöltve: 2014-02-15)

tartalék erőket mozgósították, valamint a katasztrófavédelem szabadságon lévő tagjait is visszarendelték.³⁸

Az emelkedő vízszint következtében június 6-án Kisoroszit elzárta a víz.³⁹ Június 7-én Rajkánál, majd 8-án Nagybajcsnál tetőzött a Duna, mindkét helyen megdőlt a korábbi rekord.⁴⁰ Esztergomban 9-én tetőzött a vízszint, 42 centiméterrel volt magasabb a 2002-es értéknél.⁴¹

Budapesten június 9-én estétől 10-e hajnaláig, 8 órán keresztül tartó tetőzés során, 891 cm-en állt a vízszint, amely 31 cm-rel haladta meg a 2006-os rekordot. Habár szivárgások előfordultak, a védművek mindenhol tartották a hatalmas víztömeget. A fővárosi gátakon és a védekezés egyéb területein több mint 2400-an dolgoztak, kitelepíteni 307 embert kellett.⁴² A fővárosban az árvízi védekezés becsült költsége 1,73 milliárd, a helyreállítás előzetesen becsült költsége pedig 1,52 milliárd forint, vagyis összesen 3,25 milliárd forintra rúgott.⁴³

Június 10-én a kormány tizenkét, a fővárostól délre fekvő Duna menti járásra hirdetett ki veszélyhelyzetet.⁴⁴ Az elkövetkező napokban a vízállás Dunaújvárosnál, Dunaföldvárnál, Paksnál és Bajánál is meghaladta az addig mért legmagasabb értéket. Mohácsnál 13-án tetőzött a vízszint, amely azonban 20 cm-rel elmaradt az 1965-ös rekordtól. Budapesten 8 méter alá csökkent a vízállás, majd 14-ére helyreállt a tömegközlekedés is.⁴⁵

Az árvízi védekezésben június 4. és 13. között a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai és az oktatási intézmények hallgatói közül 18687-en vették ki a részüket. A Magyar Honvédség állományából 8306 katona dolgozott a gátakon. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság speciális mentőcsapatai, a HUNOR és a HUSZÁR nyolcvankilenc tagja indult a legkritikusabb helyekre segíteni. A megyei önkéntes mentőszervezetek 369 fővel védték a gátakat. Az önkéntes tűzoltók 3500 fővel képviseltették magukat az árvízi munkálatokban. A polgárőrség 19515 emberét küldte a védművekhez. A közfoglalkoztatottak 6018-an, a civil önkéntesek 36780-an voltak a szükséges helyszíneken.

A védekezés során a gátak megerősítésére, ideiglenes védművek kialakítására 10 millió 179 ezer 46 homokzsákot és 242 ezer 500 köbméter homokot használtak fel, 254 munkagépet, 1092 szállítóeszközt és 338 szivattyút működtettek. Kilenc helikoptert és 573 terepjárót vettek igénybe a rendkívül nehéz körülmények áthidalásához.

Az árvíz közvetlenül 206 ezer embert veszélyeztetett, közülük 1570 főt kellett kitelepíteni.⁴⁶ Magyarországon nem volt halálos áldozata az áradásnak.⁴⁷

³⁸ *Kedden déltől a kormány veszélyhelyzetet hirdet az árvíz miatt.*
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1882 (Letöltve: 2014-02-15)

³⁹ *Kisoroszi szárazföldön megközelíthetetlen.*
http://index.hu/belfold/2013/06/03/otven_eve_nem_tapasztalt_arviz_jon/kisoroszi_szarazfoldon_megkozelithetetlen/ (Letöltve: 2014-02-15)

⁴⁰ *Nagybajcs után Rajkán is.*
http://index.hu/belfold/2013/06/03/otven_eve_nem_tapasztalt_arviz_jon/nagybajcs_utan_rajkan_is/ (Letöltve: 2014-02-15)

⁴¹ *A Duna tetőzése a magyarországi szakaszon.*
http://index.hu/belfold/2013/06/03/otven_eve_nem_tapasztalt_arviz_jon/a_legfrissebb_10_orai_vizallasadatok/ (Letöltve: 2014-02-15)

⁴² *Több helyre betört a Duna Pest megyében – Budapestnél tetőzött a folyó.*
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1932 (Letöltve: 2014-02-15)

⁴³ *3,2 milliárdos kárt okozott Budapesten az árvíz.*
http://index.hu/belfold/budapest/2013/06/12/3_2_milliardos_kart_ozokott_budapesten_az_arviz/ (Letöltve: 2014-02-15)

⁴⁴ *Veszélyhelyzet tizenkét járásra.*
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1935 (Letöltve: 2014-02-15)

⁴⁵ *Budapesten feloldották a korlátozások egy részét – délen ma tetőzik a Duna.*
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1948 (Letöltve: 2014-02-15)

⁴⁶ *Az árvíz – számokban.*
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1966 (Letöltve: 2014-02-15)

A napi gyakorlatban problémaként jelentkezik, hogy a katasztrófahelyzetek kezelése során a felkészülés keretében, illetve a veszélyhelyzet kezelése, valamint a helyreállítás időszakában a Polgármester koordinálja a feladatokat és biztosítja az eszközöket, embereket és erőforrásokat. A HVB-nek azonban nem tagja. Szavazati joggal nem rendelkezik. A gyakorlatban egy HVB ülésen meghívott vendégként részt vehet. A feltételeket, feladatokat a HVB elnöke szabja. A mindennapi munka során előfordul, hogy a védelmi igazgatás rendszerében 3 ágazat munkáját is egyeztetni kell, hiszen a feladatok részint tartoznak a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, a Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium hatáskörébe, de más tárcákat is érinthet. A megyei elnökök feladatai erősen lecsökkentek. Ez nem meglepő annak tükrében, hogy a megyei önkormányzati rendszer feladatköre is erősen leszűkült. A megyei önkormányzatok feladatai szinte szigorúan a megyei területfejlesztésre koncentrálnak. Ezáltal az önkormányzat eszközzelrendszere, így működési erőforrásai is korlátozódtak. Más a helyzet a főpolgármester és a települési polgármesterek tekintetében. A törvény itt jelentős feladatokat ró a polgármesterekre mind a felkészülés, mind a veszélyhelyzeti beavatkozás és mind az esetleges kárelhárítás- és helyreállítás tekintetében. A szakmai feladatok ellátása a katasztrófavédelem területi, illetve helyi szerveinek a közreműködésével történik és egyértelműen a védelmi bizottságok és annak elnökeinek a kezében összpontosul.

Az alapvető átalakulások napjainkra befejeződtek. A katasztrófák elleni védelem napi gyakorlata ezeknek a változásoknak a tükrében történik. A szervek, szervezetek, intézmények nagy léptekkel alakítják ki a szerepüket, munkarendjüket, együttműködésüket. A védelmi igazgatás, mint végrehajtási út, jó keretet nyújt ehhez a folyamathoz. A katasztrófa védelem és a települések közötti működési rendszer, a felmerülő zökkenők, zavarok, hibák hatására, egyre inkább a jó megoldások irányába fordul, ami biztató jel. A közeljövő feladata lesz a tapasztalatokat felmérni, és a még szükséges módosításokat meghatározni.

ÖSSZEGZÉS:

Elmondható, hogy a jelenlegi szervezeti rendszer a hagyományos katasztrófavédelem modellezésén és tapasztalatán alapul. A klímaváltozás által okozott új kihívások még nem kerültek teljes mélységükben szabályozásra, így gyakorlati megjelenésük sem történt meg. Miután, önmagával a klímaváltozással és annak hatásaival kapcsolatban sem alakult még ki egy a tudományos berkekben is általánosan elfogadott közmegegyezés, így mindezek hiányát nehéz lenne számon kérni a védelmi szférán. Azonban ez nem jelenti azt, hogy nem történtek olyan változások, amelyek a védelmi rendszer fejlesztésére irányulnak. A szervezeti, jogszabályi változások a védelmi igazgatást is érintették, mind a négy szintjén jelentős hatás- és jogkör-átrendeződések történtek. A rendszer hatékonyságát növelhetné néhány olyan intézkedés, amelyre néhány lehetséges megoldási javaslatot az alábbiakban ismertetnék.

Alapvető szükség lenne egy, a klímaváltozás hatásait elemző lakosságvédelmi koncepció, stratégia kidolgozására, amelynek a katasztrófavédelem mellett az összes érintett intézmény/ közigazgatás, egészségügy, szociológia, kommunikáció-média, Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Alkalmazkodási Központ mely a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet stb. berkein belül működik és egyéb tudományos műhelyek közös, interdiszciplináris kutatásán és elemzésén alapul. Szükséges a törvényalkotás szintjén is szabályozással keretet teremteni. Ebben a munkában a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács részéről „hivatalos” támogatás várható, hiszen a Tanács mindenkor elnöke az országgyűlés elnöke.

A kérdéskör irányába történő érzékenyítést szolgálná az önkormányzatok irányában (polgármesterek, köztisztviselők) ha sokrétűbb és rendszerszintű tájékoztatási, oktatási modulokat alkotnánk meg, és a bevezetett továbbképzési rendszerben, amek ezek a kérdések is helyet kapnának. Ezeknek a moduloknak egyrészt az éghajlatváltozás jelenlegi tudományos eredményeit kellene közvetíteniük, másrészt a helyi adottságok figyelembevételével az igazgatási-, település üzemeltetési- és városrendezési feladatellátás és az alkalmazkodási („best practice”) gyakorlati tapasztalatok elemzésével és stratégia alkotás folyamataival kellene foglalkoznia.

A védelmi szervezetek részéről megfontolandó lenne, hogy az egyetemek bevonásával egy olyan stratégiai elemző munkát indítsanak, koordináljanak, amely prognosztizálná a veszélyek megjelenési formáit, az azokra adható válaszokat, és ezáltal, ezeknek a kutatásoknak az egyetemek tudományos háttérrel adnának

A felkészülési időszak hatékonyságát, a „hivatalos” résztvevők munkájának eredményességét azonban – a törvényalkotók, a közigazgatás, az elméleti tudományágak művelői és a katasztrófa védelem vonatkozásában – alapvetően határozza meg az állampolgárok tudatosságának és közreműködési hajlandóságának fejlesztése, erősítése. Ezekre a kihívásokra csak akkor lehet eredményes, hatékony és fenntartható válaszokat adni, ha ösztársadalmi kérdésként kezeljük nemzeti konszenzus alapján.

IRODALOMJEGYZÉK

JOGSZABÁLYOK

1. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról, 8. § (1) URL.: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100128.TV (Letöltve: 2014-02-01).
2. 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról. URL.: http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=141325.572678 (Letöltve: 2014-02-01).

HIVATKOZOTT SZAKIRODALMAK

3. BUKOVICS István: *A Klímaváltozás lehetséges hatásai és a lakosságot érintő katasztrófavédelem.* = „Agro-21” Füzetek, *Klímaváltozás-hatások-válaszok*, 2004. 36. szám, p. 3-31. -ISSN: 1218-5329
4. GYENES Zsuzsanna: *Nemzeti Katasztrófakockázat-értékelés.* Budapest, 2011. BM OKF. URL.: http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/konferencia/17/kockazatertekeles_gyenes.pdf (Letöltve: 2014-01-28)
5. HORNYACSEK Júlia: *A katasztrófa-kárterület felderítésének elméleti és gyakorlati kérdései.* = Hadmérnök VIII. évfolyam 1. szám 2013. március. -ISSN 1788-1919
6. KOVÁCS László: *Az éghajlatváltozás hatásai a globális biztonságra.* In. *A katasztrófavédelem aktuális kérdései.* -Bp.: Zrínyi Média, 2011. p. 96–111. -ISBN 978 963 327 524 5
7. LAKATOS László (2001): *Védelmi igazgatás.* -Bp.: ZMNE Egyetemi jegyzet
8. *Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia.* <http://www.kormany.hu/download/7/ac/01000/M%C3%A1sodik%20Nemzeti%20%C3%89ghajlatv%C3%A1lt%C3%A1si%20Strat%C3%A9gia%202014-2025%20kitekint%C3%A9ssel%202050-re%20-%20szakpolitikai%20vitaanyag.pdf> (Letöltve: 2014-01-28)
9. SAGAN, Carl (2000): *Milliárdok és milliárdok.* Bp.: Akkord Kiadó, p.131. -ISBN 963 7803 74 2
10. SCHWEICKHARDT Gotthilf (2013): *Katasztrófavédelmi igazgatás.* Bp.: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. -ISBN 978 615 5344 30 5
11. SZUN-Ce (1995): *A hadviselés törvényei.* Bp.: Balassi Kiadó. -ISBN 963 506 052 1
12. ZELLEI Gábor – HORNYACSEK Júlia (2008): *Lakosságtájékoztatás, felkészítés és kríziskommunikáció a globális klímaváltozás okozta veszélyhelyzetekben.* -In. BUKOVICS István (szerk.): *Felkészülés a klímaváltozásra.* Környezet-Kockázat-Társadalom, OKF- KLIMKKT Project Budapest, -pp. 11-129. -ISBN 978-963-878637-0-7, URL.: <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan173.pdf> (Letöltve: 2014-01-28)